

Klimatet och företagen - Tillväxtverkets handlingsplan för klimatanpassning i svenska små och medelstora företag

Bakgrund

Tillväxtverket arbetar för att stärka företagens konkurrenskraft. Det gör myndigheten genom att skapa bättre förutsättningar för företagande och attraktiva regionala miljöer där företag utvecklas. Tillväxtverket arbetar även med regelförenkling och kompetensförsörjningsfrågor. Myndigheten har uppdrag som specifikt syftar till att främja hållbar regional tillväxt och näringslivsutveckling.

I flera år har vi sett hur trycket på företagen att minska sin klimatpåverkan ökat. Många svenska företag arbetar idag aktivt med klimatfrågan genom att exempelvis se över energianvändning och transporter. Även med det mest optimistiska framtidsscenarioet står det dock klart att klimatet ändras och att vi går mot en framtid där värmeböljor, torka, översvämningar, ras och skred blir allt vanligare och omfattande. Den här typen av klimatförändringar påverkar själva förutsättningarna för näringslivets och företagens konkurrenskraft. Samtidigt har det klimatanpassningsarbete som idag sker starkt fokus på kommuner och andra offentliga aktörer. Därför beslöt vi att utveckla en handlingsplan för hur Tillväxtverket kan stötta svenska små och medelstora företag att skapa en beredskap för att hantera de klimatförändringar som nu sker och väntas öka framöver.

Handlingsplanen har utvecklats med stöd av SMHI. Den utgår från en underlagsrapport som Tillväxtverket lät ta fram under 2017. Rapporten¹ omfattade en kartläggning och analys av hur klimatet påverkar näringslivets konkurrenskraft, en bedömning av i vilken utsträckning företag inom olika branscher idag arbetar med frågan, en kartläggning av befintliga verktyg och metoder till företagens förfogande samt en analys av företagets behov och förslag på åtgärder. En intern arbetsgrupp på Tillväxtverket har utifrån rapporten och med hänsyn till existerande uppdrag och insatser utvecklat de förslag på åtgärder och vidare arbete som handlingsplanen presenterar. Handlingsplanen godkändes av generaldirektör Gunilla Nordlöf i februari 2018.

Klimatförändringar och näringslivets konkurrenskraft

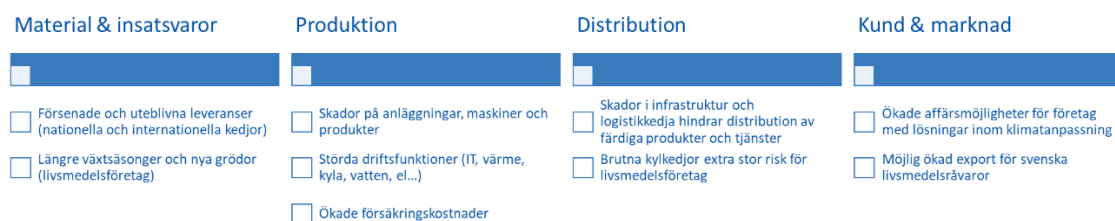
Klimatförändringarna kommer att ge oss högre medeltemperatur och nederbörd vilket förväntas leda till en ökad risk för översvämning, torka, stormar, erosion, ras och skred. Klimatförändringarna förväntas påverka hela samhället och väderrelaterade extrema händelser kan komma oftare och med större styrka. Variationerna förutses bli stora – både mellan olika år och mellan olika delar av landet. För att strukturera materialet och

¹ Mats Helander (Ecosoci), Cecilia Wyser (Pussel Klimatkonsult), 2017. *Analys och kartläggning av verktyg, behov och åtgärder rörande klimatanpassning bland svenska små och medelstora företag. Ett underlag till Tillväxtverkets handlingsplan för klimatanpassning.* Dnr Å 2017-50.

underlätta analysarbetet valde vi därför att i underlagsrapporten fokusera på branschgrupperingar och områden som faller inom ramen för Tillväxtverkets verksamhet och rådighet. Utifrån denna indelning kan klimatförändringarnas påverkan på respektive branschgruppering sammanfattas på följande sätt:

Hållbara städer (fastighet, energi, VA samt IT)	• Ökade kostnader för skador på byggnader, tillhandahållande av kyla etc. • Ökade försäkringskostnader och hyror. • Underdimensionerade VA-system. • Störningar i energi- och IT-system. • Påverkan arbetsmiljö.
Tillverkande industri	• Avbrott i leveranser med stora ekonomiska konsekvenser. • Ökade försäkringskostnader.
Besöksnäring	• Vinterturism: Snöbrist leder till ökad osäkerhet och kortare säsonger. • Sommarturism: gynnas ev av varmare klimat men tillgång till vatten kritisk faktor som påverkar möjligheten att ta emot turister och förutsättningarna för båttrafik och vattensport. Stranderosion och algblomning ger negativa konsekvenser. • Kulturturism: Översvämningar och ökad fuktighet leder till skador på kulturbyggnader.
Livsmedelsindustri	• Störda leveranskedjor (brist på importerade råvaror). • Brist på vatten. • Längre säsonger ger ökade skördar och möjlighet att odla nya grödor (möjlighet till ökad export). • Ökning av skadedjur och ogräs. • Ändrade förutsättningar för djurhållning.
Clean Tech	• Klimatanpassningsåtgärder en växande marknad. • Uppskattat investeringsbehov 140-200 miljarder kronor.

Det är även möjligt att sammanfatta klimatförändringarnas påverkan på företagens konkurrenskraft genom att fokusera på värdekedjorna material & insatsvaror, produktion, distribution samt kund & marknad:

Klimatförändringarna väntas alltså kunna ge såväl negativ som positiv påverkan på företagets förutsättningar och konkurrenskraft. Skillnaderna är stora beroende på typ av verksamhet och var verksamheten geografiskt är lokaliserad.

Klimatanpassning i näringslivet idag

Utifrån skriftligt material, de samtal och intervjuer som genomförts i arbetet med underlagsrapporten framgår att frågan om klimatanpassning inte nått ut till näringslivet mer än till de företag och branscher som konkret redan drabbats, till exempel av översvämningar eller brist på snö eller vatten. Än så länge finns frågan mest hos de parter som jobbar med klimatförändringar, till exempel forskningsorgan, kommuner och andra offentliga aktörer som har ett samhällsansvar att beakta klimatförändringarna. Många branschorgan saknar frågan om klimatanpassning på sin agenda med undantag för fastighetsägarna och besöksnäringen som intagit en mer aktiv roll.

Den generella bilden är att SME-företagen inte jobbar med klimatanpassning i någon större utsträckning, såtillvida de inte redan har påverkats ekonomiskt av klimateffekter eller har ett affärserbjudande inom klimatanpassning. Många menar att själva begreppet klimatanpassning är abstrakt för de flesta företag. Företagen tycks vidare ha svårt att se sin egen roll i klimatanpassningsfrågor och förstå hur klimatförändringar kopplar till och påverkar den egna verksamheten. Det tycks finnas en uppfattning om att det är en fråga som det offentliga har att hantera snarare än företagen själva.

Behov av åtgärder

Företagens behov av åtgärder kan delas in i fem huvudsakliga åtgärdsområden: kunskap & insikt, incitament, verktyg & standarder, ekonomiska hinder samt struktur och samverkan.

Kunskap & insikt	• Bristande insikt och kunskap om klimatförändringars påverkan på företagets konkurrenskraft. • Bristande insikt om företagets ansvar (utbredd uppfattning att det offentliga och försäkringsbeslut löser problemen när de uppstår). • Bristande kunskap kring hur företag kan hantera klimatförändringar.
Incitament	• Ännu låg efterfrågan på klimatanpassningslösningar från kund. • Låga/otydliga krav på klimatanpassning från kommuner och myndigheter. • Bristande krav från finansiärer och försäkringsbolag.
Verktyg & standarder	• Avsaknad av bra verktyg för riskbedömning gällande klimatförändringar. • Oklarheter kring var ansvaret ligger för att ta fram verktyg. • Beskrivningar av klimatscenario och risker är svåra att applicera i en företagskontext.
Ekonomiska hinder	• Åtgärder för förbättrad klimatanpassning går ofta utöver lagkrav och innebär en ökad kostnad på kort sikt och kan därför vara svåra att motivera affärsmässigt. • Riktade ekonomiska offentliga stöd saknas.
Struktur & samverkan	• Saknas gemensam branschbenämning för företag som erbjuder lösningar inom klimatanpassning vilket försvårar kommunikation av erbjudande. • Företag med lösningar inom klimatanpassning saknar

strukturer och sammanhang för samverkan, rådgivning, dialog med kommuner, regioner och myndigheter.

Mål och åtgärder

Kunskap om vad klimatanpassning är och insikten om behovet av klimatanpassningsåtgärder ur ett näringslivsperspektiv är tämligen bristfällig, såväl bland företagen själva som bland företagsfrämjande aktörer, branschorganisationer och regionalt utvecklingsansvariga. Denna brist på kunskap och insikt ligger till stor del till grund även för de andra behovsområden som lyfts fram i tidigare avsnitt. Under 2018 kommer därför mycket av Tillväxtverkets arbete med klimatanpassning fokusera på att just sprida kunskap samt lyfta frågan om klimatanpassning i ett näringslivsperspektiv. Kunskapsarbetet kommer ske dels genom riktade åtgärder, dels genom att inkludera frågan i existerande insatser och uppdrag.

Insatser inom övriga åtgärdsområden kommer under 2018 vara av en mer explorativ karaktär där syftet är att knyta kontakter för eventuella partnerskap och samarbeten samt ytterligare fördjupa kunskapen om företagets faktiska behov inom området. Gällande incitament avvaktar vi vidare arbete. I september 2018 kommer en intern arbetsgrupp samlas för att gå igenom förslag på åtgärder som kan komma att ingå i verksamhetsplaneringen 2019 men även läggs in i en två-årsplan.

Insatserna har alla samma övergripande effektmål: att öka företagets förståelse och förmåga att integrera klimatanpassningsfrågor i sin riskhantering och affärsutveckling.

Kunskap & insikt		
Beskrivning	Ansvarig	Resultatmål 2018
1.1 Ta fram och sprida publikation om behovet av klimatanpassning i SME (utifrån existerande underlagsrapport)	Analys	<ul style="list-style-type: none"> • 1 publikation • 1 eget genomfört seminarium på temat • 1 artikel på tillvaxtverket.se • Medverkan i externt anordnade seminarier och event (minst 3) för relevanta målgrupper
1.2 Lyfta frågan om klimatanpassning i existerande insatser: <ul style="list-style-type: none"> • Tillväxtskapande samhällsplanering (Maria Engström) • Miljöintegrering (Ewa Andersson) • Miljödriven näringslivsutveckling (Ewa Andersson) • Hållbar produktutveckling i svensk besöksnäring (Christina Rådelius) • Arena för livsmedel (Anna Wikström) • Swedish Cleantech (Arash Sangari) 	Respektive program-/projektansvarig	<ul style="list-style-type: none"> • 1 genomförd aktivitet per insats
Intern kommunikation	Kommunikation/Analys	<ul style="list-style-type: none"> • 1 artikel på tillvaxtverket.se • 1 inlägg för diskussion via internt nätverk (Yammer)
Verktyg & Standarder		
Beskrivning	Ansvarig	Resultatmål 2018
Följa arbetet med utveckling av en klimatanpassningsstandard	Analys	<ul style="list-style-type: none"> • Etablerad kontakt med SIS i frågan

Ekonomiska hinder		
Beskrivning	Ansvarig	Resultatmål 2018
Dialog med ansvariga för utvecklingen av kommande strukturfondsperiod.	Avd Regioner	• 1 genomfört möte
Struktur & samverkan		
Beskrivning	Ansvarig	Resultatmål 2018
Deltagande i Myndighetsnätverket för klimatanpassning	Analys	• Ingår i informationsdelning inom nätverket
Vidare arbete		
Beskrivning	Ansvarig	Resultatmål 2018
Framtagande av förslag på åtgärder för vidare arbete 2019-20	Analys	• 1 handlingsplan för perioden 2019-20

Uppföljning

Uppföljning av handlingsplanen sker med fokus på resultatmålen i samband med årsredovisningen 2018. Klimatanpassningsarbetet kommer även ingå i myndighetens hållbarhetsrapport samt miljöledningsrapport som publiceras årligen.